

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze bakalářské práce

**Zhodnocení hospodaření vybraných ministerstev
v ČR**

Marcela Tkadlecová

© 2015 ČZU v Praze

Zhodnocení hospodaření vybraných ministerstev v ČR

Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá hospodařením vybraných ministerstev ČR v letech 2008 – 2013. Rozpočtové výdaje ústředních orgánů jsou hodnoceny s ohledem na úspory, kterých mělo být dosaženo v rámci reformních opatření.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a analytickou. V teoretické části jsou nejprve formulovány základní pojmy spojené s fiskální politikou, veřejnými financemi a rozpočtovou soustavou. Dále se práce zabývá veřejným sektorem ČR a možnostmi úspor v rámci reformy. Součástí teoretické části je i struktura veřejného sektoru, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva financí, které byly použity pro hodnocení hospodaření.

V analytické části jsou zpracovány běžné výdaje ministerstev. Nejprve to jsou rozpočtová omezení týkající se struktury ministerstev a běžné výdaje na platy. V další části se práce zabývá úsporami ve vybraných výdajích spojených s běžným chodem ministerstev. Na základě údajů v analytické části dochází k zhodnocení reformních opatření hospodaření v závěru práce. Z výsledků vyplývá, že všem zkoumaným ústředním orgánům se podařilo omezit výdaje od roku 2010, kdy se vláda na tyto reformy zaměřila. Je ale nutné dále hledat rezervy a úspory i v této oblasti státní správy.

Klíčová slova: fiskální politika, státní správa, veřejné finance, vláda, ministerstvo, hospodaření, běžné výdaje, kapitálové výdaje, úspory, reforma

1 Úvod

Stejně jako se s rostoucím pokrokem zvyšují nároky na nás všechny, zvyšují se i nároky na činnost veřejné správy. Veřejné finance nepřetržitě rostou, proto se stále více dostává do popředí otázka hospodárného nakládání s nimi.

Výdajové hledisko veřejných financí je dnes velmi diskutovaná otázka související se stále vyvíjející se reformou veřejných financí. Reforma klade v této oblasti důraz především na efektivitu vynakládaných financí a na získávání úspor ve veřejné správě, ať už snižováním administrativy a byrokracie, potlačováním korupce nebo nepopulárními škrty ve státním rozpočtu. Až v posledních letech se reforma veřejných financí zaměřuje i na hospodaření samotných organizačních složek státu – ministerstev. Jak vypadají běžné výdaje ministerstev v praxi, se pokouší přiblížit tato práce.

2 Cíl práce a metodika

Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je zhodnocení hospodaření vybraných ministerstev, především výdajové stránky státního rozpočtu, tedy přidělených finančních prostředků na správu samotného ústředního orgánu v letech 2008 až 2013.

V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy, nástroje a principy fiskální politiky a fungování veřejné správy. V praktické části je cílem analýza vybraných ukazatelů hospodaření tří ministerstev ČR. Jsou zde rovněž zohledněny navržená reformní opatření vlád ČR a na základě zjištěných skutečností zhodnoceny výsledky těchto úsporných opatření.

Metodika

K vypracování teoretické části jsou vyhledány a zpracovány knižní publikace, které se specializují na makroekonomickou teorii, fiskální politiku, veřejné finance a strukturu veřejného sektoru. K doplnění informací je použito dalších odborných zdrojů nalezených především na internetu, a to materiály týkající se reformy veřejného sektoru, strategie, projekty a programová prohlášení vlády.

V analytické části je ke zpracování rozboru hospodaření jednotlivých ministerstev využito zejména závěrečných účtů a výročních zpráv jednotlivých kapitol. Dále jsou použity informace získané přímým kontaktem ministerstev podle zákona č. 106/1999 Sb., o

svobodném přístupu k informacím. Na základě získaných podkladů jsou analyzovány vybrané ukazatele hospodaření ministerstev.

V začátku **teoretické části** je popsána fiskální politika jako rozpočtová politika, kterou uskutečňuje stát za účelem ekonomického růstu, udržení zaměstnanosti a cenové stability.

Následuje rozbor veřejných financí, kde se setkáváme s normativním pohledem na veřejné finance, který se opírá o teorii tržního selhání a z toho plynoucí nutnou existenci veřejného sektoru. Pozitivní pohled na veřejné finance souvisí s teorií veřejné volby a vychází z toho, že selhává nejen trh, ale i stát a jeho představitelé.

Při charakteristice veřejného sektoru je zdůrazněna především jeho efektivnost. Pokud chceme zamezit plýtvání, musíme zavádět úsporná opatření především prostřednictvím reform. Dále práce popisuje teorie, které byly východiskem pro reformní programy veřejné správy v EU i ČR. Teorie Smart Administration vychází z používání tří principů, hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti, a koncept „dobré vládnutí“ Good Governance. Na závěr této části jsou stručně přiblíženy vybrané dokumenty a strategie ČR k reformě veřejné správy.

Poslední část se zaměřuje na instituce veřejné správy. Je věnována informacím o činnosti a členění jednotlivých posuzovaných ministerstev, a to Ministerstva životního prostředí, Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva financí.

Analytická část vychází z programového prohlášení vlády ČR (kabinet Petra Nečase) ze 4. srpna 2010, podle kterého mělo dojít k množství reformních a konsolidačních opatření, které povedou k vyrovnanému rozpočtu v roce 2016. Opatření se týkaly snížení počtu úředníků veřejné správy, snížení prostředků na platy, snížení výdajů spojených s provozem ústředních správních orgánů. Rozbor hospodaření ministerstev vzhledem k záměrům vlády stanoveným v roce 2010 je proveden od roku 2008, tedy před tímto datem, až do roku 2013. Z těchto dat by mělo být patrné, jestli se navržená reformní opatření daří na ministerstvech prosazovat od rozhodného data, roku 2010.

Nejprve je rozebrána struktura, velikost a počet zaměstnanců na ministerstvech vedoucí ke snižování administrativy a s tím související snižování objemu prostředků na platy a OPMP (ostatní platby za provedenou práci). Ke škrtům výdajů státního rozpočtu dochází od roku 2010 a ministerstva dodržují rozpočtovou kázeň. Průměrná mzda převyšuje

celorepublikový průměr a zohledňuje míru růstu inflace v ČR. Dále jsou hodnoceny skutečně vynaložené prostředky na hospodaření jednotlivých ministerstev (ostatní běžné výdaje). I zde zaznamenáváme mnohem vyšší výdaje před rokem 2010 a značná omezení po reformních opatřeních.

V závěru praktické části jsou shrnuty výsledky hospodaření jednotlivých aparátů. V čem se podařilo ministerstvům ušetřit, v čem nikoli a kde hledat rezervy. Ministerstvu životního prostředí se méně podařilo ušetřit v oblasti výdajů na platy a OPPP, i když snižovalo počet zaměstnanců. Podařilo se mu ale nalézt velké rezervy pro úspory v oblasti běžných výdajů na ostatní nákupy služeb, cestovné a nákupy materiálu. Ministerstvo spravedlnosti snížilo v roce 2011 své výdaje na platy a OPPP nad rámec svých možností. I snižování má své limity, nesmí být prováděno na úkor kvality a efektivnosti vynaložených prostředků. V následujících letech se snažilo o vyrovnaní těchto výdajů. Dobře si vedlo i při snižování běžných výdajů na nákup vody, paliv a energie, na cestovné a na nákup materiálu. Naopak v oblasti ostatních nákupů služeb jeho výdaje vzrostly. Nepodařilo se mu využít rezerv, které zde našly ostatní posuzované ústřední orgány. Ministerstvu financí se podařilo snížit prostředky na OPPP, prostředky na platy víceméně kopírují stav zaměstnanců na ministerstvu. Velké rezervy ministerstvo našlo v oblasti oprav a udržování a v oblasti nákupu materiálu. Naopak nákupy služeb, nákupy vody, paliv a energie neomezilo vůbec, cestovné jen částečně.

Z rozborů je patrné, že k omezení běžných výdajů od roku 2010 došlo na všech posuzovaných ministerstvech. Každý ústřední orgán našel rezervy v jiné části běžných výdajů. Při větší spolupráci by mohly ministerstva nalézt rezervy i v oblastech, ve kterých se jim ušetřit nepodařilo. Na druhou stranu je nutné podotknout, že každé ministerstvo je natolik specifické, že vyvozovat obecné důsledky by bylo obtížné a výsledky jen těžko porovnatelné.

V **závěru** je obecně zhodnoceno hospodaření vybraných aparátů. Z výsledků rozboru je jasně patrné, že do roku 2010 docházelo k nadměrnému čerpání výdajů státního rozpočtu. Ministerstva neměla snahu začít své výdaje omezovat. Od roku 2010 dochází ke snižování výdajů.

Ukazuje se, že všechny tyto rozpočtová opatření, škrty a následné kontroly vedou ke snaze omezování výdajů a hledání úspor. Současná koaliční vláda ČR (kabinet Bohuslava

Sobotky) má zakotveno přímo v koaliční smlouvě inventuru a rekonstrukci státu a audit každého rezortu. Na hodnocení tohoto záměru je ještě brzy. Do budoucna není možné predikovat, jak se opatření a úspory změní, především proto, že se i v této koaliční vládě střetávají rozdílné názory politiků a politických stran.

3 Seznam vybraných použitých zdrojů

Brčák, J. a Sekera, B. 2010. *Makroekonomie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. str. 292. ISBN 978-80-7380-245-5.

Dvořák, P. 2008. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. 1. vyd.* Praha : C.H. Beck, 2008. str. 343. ISBN 978-80-7400-075-1.

Halásek, D. 2012. *Veřejná ekonomika. 3. vyd.* Opava : Optys, 2012. str. 96. ISBN 978-80-85819-80-9.

Hamerníková, B. a Maaytová, A. 2010. *Veřejné finance. 2. aktualiz. vyd.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. str. 340. ISBN 978-80-7357-497-0.

Horzinková, E. a Novotný, V. 2013. *Základy organizace veřejné správy v ČR. 3. vyd.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. str. 248. ISBN 978-80-7380-459-6.

Jurečka, V. a kolektiv. 2010. *Makroekonomie*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2010. str. 336. ISBN 978-80-247-3258-9.

Ochrana, F. a Potůček, M. 2012. *Dosahování úspor a omezování plýtvání ve veřejném sektoru. 1. vyd.* Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012. str. 228. ISBN 978-80-7357-909-9.

Peková, J., Pilný, J. a Jetmar, M. 2012. *Veřejný sektor - řízení a financování. 1. vyd.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. str. 485. ISBN 978-80-7357-936-9.